

сучасній Україні після оголошення воєнного стану значно знизився статус проросійських політичних партій як-то «Опозиційна платформа – За життя», Партії Шарія, «Наші», «Опозиційного блоку», «Лівої опозиції», «Союзу лівих сил», «Держава», «Соціалісти», «Блоку Володимира Сальдо», «Прогресивної соціалістичної партії України», «Соціалістичної партії України», а також священнослужителів УПЦ (МП).

На міжпоколінну, внутрішньопоколінну, організовану та структурну соціальну мобільність воєнний час не має такого значного впливу як на індивідуальну та групову.

Список використаних джерел

1. Коваліско Н.В., Хоронжий А.Г. Регіональна трудова мобільність. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 165 с.
2. Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество [пер. с англ.]; общ. ред., сост. и предисл. А.Ю. Соколова. Москва: Политиздат, 1992. 543 с.
3. Сорокин П.А. Социальная мобильность [пер. с англ.]; общ.ред. В.В. Сапова. Москва : Academia, 2005. 588 с.
4. Goldthorpe J.H. Introduction: Social Mobility and Social Interests. *Social Mobility and Class Structure in Modern Britain*. 2nd ed. Oxford: Clarendon press, 1987. P. 1-37.
5. Ganzboom Harry B.G., Treiman D.J., Ultee W.C. Comparative Intergenerational Stratification Research: Three Generations and Beyond. *Annual Reviews of Sociology*. 1991. №17. P. 277-302.
6. Sorokin P.A. Social and Cultural Mobility. Glencoe, Ill. : Free Press, 1959. 654 p.

Голізра Олег Вікторович

аспірант кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

ОСОБЛИВОСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Історію людства можна розглядати як відображення прогресуючої боротьби, кінцевою метою якої є збереження власної моделі розвитку суспільства – найбільш комфортних для суб'єкта порядків та правил існування. З розвитком цивілізації основне питання політики – питання влади, що встановлює ці порядки і правила, – дедалі більше пов'язується з допомогою елементів військової могутності та функціонуванням військових організацій. У ХХ – на початку ХХІ століття військова політика стає вже невід'ємним елементом політичної діяльності будь-якої держави. Це підтверджують дві світові війни, десятки великих військових конфліктів, сотні дрібних військових зіткнень, що проходили і проходять на тлі мілітаризації, що поглиблюється, не лише країн, але людського суспільства в цілому.

Військова політика – це система суспільних поглядів, відносин та установок, а також обумовлена ними діяльність держави та її окремих структур, інших соціально-політичних інститутів суспільства, спрямовані на створення, підготовку та застосування військової сили в політичних цілях. Її структуру утворюють: сукупність відправних ідей, принципів довготривалої дії; поточні рішення та плани, що транслюють ці ідеї та принципи; практичні дії, створені задля реалізації конкретних рішень. Комплекс заходів щодо реалізації військової політики в цілому і є військово-політичною діяльністю, а сам процес її здійснення полягає у наданні впорядкованого військово-силового впливу на певні елементи внутрішньополітичного та світового порядку для досягнення необхідного міжнародного статусу державами та їх союзами та/або перешкодження досягненню цілей іншою стороною [3, с. 4].

Вирішальний вплив на зміст військово-політичної діяльності мають: економічні та політичні інтереси її суб'єктів, їх потенційні та реальні можливості, а також внутрішні та зовнішні умови (світові процеси, характер внутрішнього розвитку, відчуття зовнішньої загрози тощо). У цьому особливу роль тут відіграє суб'єктивний чинник. Багато що залежить від характеру організацій та особистих якостей їх керівників, у віданні яких перебуває ця сфера діяльності [1, с. 166].

Глобалізація передбачає, що міжнародне протиборство і військово-політична діяльність у його рамках вестимуться різнорідними суб'єктами, що діють у різних сферах (економічній та позаекономічній, у рамках однієї чи різних цивілізацій) і переслідують певні інтереси без обмеження методів їх досягнення. Військово-політична діяльність у таких умовах стає дедалі «асиметричнішою» – за цілями, методами та засобами. Це принципово відрізняє її від «симетричної» воєнно-політичної діяльності попередньої епохи – епохи «холодної війни». Союзниттво в умовах глобалізації дедалі більше стає формою ослаблення конкуренції та глобального контролю за «неблагонадійними партнерами» з боку лідерів. Для лідерів перспективних військово-політичних угруповань самі союзнитцькі відносини також «економізуються» – захист слабких у військовому плані держав з боку сильних має передбачати автоматичну відмову від конкуренції із захисниками поза військово-політичною діяльністю. Крім того, перспективні військові союзи перестануть створюватися для інтегрування військової сили своїх членів на користь колективної оборони. Вони все більше орієнтуватимуться на силу підтримку транснаціональних корпорацій, що базуються в союзних країнах, та забезпечення законності силової підтримки в очах світової спільноти. Тому процес розширення НАТО, яке очолюють США та Великобританія, конкурує з розширенням ЄС, який очолюють Німеччина та Франція, і має переважно геоекономічну, ніж геополітичну природу [3, с. 439-440].

Глобалізація не лише формує нові поля суперництва в рамках геоекономічного та міжцивілізаційного протиборства, а й через наростаючу

взаємозв'язаність та взаємозалежність комбінує їх, змушуючи держави оптимізувати свою діяльність у рамках глобальних за масштабом, комплексних за ресурсами та високотехнологічних стратегій реалізації національних цілей. Це завдання ускладнюється для країн зникненням відкритої небезпеки, що адекватно сприймається і чітко усвідомлюється. Непрозорість діяльності суб'єктів міжнародного суперництва, дифузія загроз, а також можливості конструювання здавалося б, віртуальних загроз у ході інформаційного протиборства, систематична поява ситуацій невизначеності (у яких не зрозумілі їх причини та наслідки, суб'єкти та об'єкти діяльності) змушують держави діяти в умовах перманентного реального чи фантомної кризи. Кризове реагування стає ключовим елементом у рамках військово-політичної діяльності [3, с. 72-73].

Військово-політична практика епохи глобалізації по-новому позначила проблему збереження суверенітету національних держав та забезпечення прогресуючого відтворення в умовах повного або часткового збігу коаліційних інтересів усередині військово-політичних альянсів та різновекторності прагнень як держав, так і потужних позадержавних суб'єктів, які не володіють власним воєнним потенціалом. У цих умовах ефективність військово-політичної діяльності залежить від таких моментів: мистецтва стратегічного передбачення – чіткості своїх цілей і знання намірів суперників та конкурентів; швидкості маневру достатнім та «ліквідним» для неї ресурсом; підготовленої задалегідь інфраструктури (політичної, військової та інформаційно-фінансової), здатної «транслювати» цей ресурс для здійснення необхідних силових методів. Усі ці умови успіху мають підкріплюватися двома ключовими моментами. Перший – це мотивація та воля суспільства до експансії своєї моделі розвитку та стандартів світосприйняття, другий – готовність до вирішення цих проблем силовими, у тому числі й формально агресивними, методами. Саме ці аспекти є найважливішими при вирішенні політичних завдань застосування військової сили – оборони, стримування шляхом залякування, примусу та підтримки міжнародного престижу своєї країни [5, с. 19-20].

Отож, в умовах глобалізації держава, що залишається єдиним суб'єктом міжнародного протиборства, що має реальну можливість проводити довгострокову, цілеспрямовану і високоефективну військово-політичну діяльність, поставлена в надзорсткі рамки її реалізації для досягнення як економічних, так і позаекономічних цілей. Військово-політична діяльність виступає не лише першорядною прерогативою держави, а й гарантією її цілісності та збереження як міжнародного суб'єкта.

Список використаних джерел

1. Гецько Ю. Глобалізація як передумова четвертої світової війни: місце України в цьому процесі. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія, Соціологія, Філософія. Випуск 14. 2010. С.165-167.

2. Делягин М. Мировой кризис. Общая теория глобализации: курс лекций. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : ИНФРА-М, 2003. 766 с.

3. Николаев А. Геоэкономические аспекты военно-политической деятельности в условиях глобализации. Зарубежное военное обозрение. 2004. № 3. С. 3-9.

4. Рамоне И. Геополитика хаоса / Пер. с франц. И. А. Егорова. Москва : ТЕИС, 2001. 128 с.

5. Luttwak Edward. From Geopolitics to Geoeconomics. Logic of Conflict, Grammar of Commerce. *The National Interest*. Summer, 1990. P. 17-23

Усанова Людмила Анатоліївна

*кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

Усанов Ігор Вікторович

*кандидат філософських наук, доцент кафедри педагогіки
та суспільних наук Полтавського університету економіки
та торгівлі*

ТЕОРЕТИЧНІ МОДЕЛІ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ АНАЛІТИКИ

Сьогодні ми знаходимося в історичній точці біфуркації, яка проявляє і особливо загострює суперечності і локального, і глобального масштабу, але разом з тим, виявляє варіанти їх вирішення. Подієвий потік з 24 лютого 2022 року не лише зруйнував звичний спосіб життя, але й виявив невідповідність пануючих схем мислення (аналітика світових розвідданих давала Україні 3–7 днів виживання). Стало очевидно, що суспільні трансформації в своїй безкінечній різноманітності вимагають вироблення певних концептуальних моделей осмислення динаміки соціальних процесів та їх структур, суспільних взаємодій і форм їх організації. Оскільки, співставлення старих теоретичних моделей з новою дійсністю породжує більше запитань, ніж прояснює проблему. На третій місяць російсько-української війни зарубіжні аналітики досі шукають відповідь на запитання: як так вийшло, що українська армія і українське суспільство вистояли, воюють і перемагають.

Про масштабність соціальних змін, спричинених військовими подіями, і необхідність перегляду світоглядних усталених настанов та моделей мислення говорив відомий історик і футуролог Юваль Ной Харарі на зустрічі з українськими студентами [3]. Серед уроків цієї війни, з поміж інших, він виділяє пануючі дихотомії європейського мислення між націоналізмом і лібералізмом та уявного конфлікту між націоналізмом і глобалізмом, які сьогодні спростовуються українським суспільством.